

**«2008-2015-ci ill rd Naxçıvan Muxtar Respublikasında
halinin rzaq m hsulları il etibarlı t minatına
dair Dövl t Proqramı»nın t sdiq
edilm si haqqında**

**NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBL KASI AL M CL S S DR N N
S R NCAMI**

Naxçıvan Muxtar Respublikasında k nd t s rrüfatı m hsullarının istehsalının artırılmasını stimulla dırmaq v halinin rzaqla t minatını yerli istehsal hesabına daha da yax ıla dırmaq m qs di il **q rara alıram:**

1. «2008-2015-ci ill rd Naxçıvan Muxtar Respublikasında halinin rzaq m hsulları il etibarlı t minatına dair Dövl t Proqramı» t sdiq edilsin (lav olunur).
2. Naxçıvan Muxtar Respublikasının Nazirl r Kabineti:
  - 2.1. aidiyy ti m rk zi v yerli icra hakimiyy ti orqanları il birlikd Dövl t Proqramının icrasını t min ed n z ruri t dbirl r görsün;
  - 2.2. Dövl t Proqramının icrasının gedi i bar d h r ilin yekununa gör Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali M clisinin S drin m lumat t qdim etsin.
3. Bu S r ncam imzalandı ı günd n qüvv y minir.

Naxçıvan Muxtar Respublikası
Ali M clisinin S dri:

VAS F TALIBOV

Naxçıvan h ri, 17 sentyabr 2008-ci il

169 -03/S

**Naxçıvan Muxtar Respublikası
Ali M clisi S drinin 2008-ci il 17
sentyabr tarixli 169-03/S nömr li
S r ncamı il t sdiq edilmi dir**

**2008-2015-ci ill rd Naxçıvan Muxtar Respublikasında
halinin rzaq m hsulları il etibarlı t minatına dair
Dövl t Proqramı**

Etibarlı rzaq t minatı iqtisadi sabitliyin v sosial dayanıqlılı ın ba lıca rtidir. Ona gör d c miyy tin h r bir üzvünün sas rzaq m hsullarına olan t l batının tam öd nilm si üçün davamlı olaraq müvafiq t dbirl rin h yata keçirilm si çox vacibdir.

Son bir neç ild enerji da ıyıcılarının qiym tinin k skin artması, aparıcı ölk l rin maliyy bazarında ba ver n neqativ meyill r, habel halinin sayının çoxalması n tic sind rzaq m hsullarına olan t l batın yüks lm si, iqlim d yi k nliyi, su ehtiyatlarının m hdudlu u v dig r s b bl r gör sas rzaq m hsullarının dünya bazarlarında qiym tli ri artma a ba lamı , b zi ölk l rd rzaq qıtlı ı real t hlük y çevrilmi dir.

Muxtar respublikada halinin etibarlı rzaq t minatı iqtisadi siyas tin ba lıca istiqam tli rind n birini t kil edir. H l keç n srin 90-cı ill rinin vv ll rind ümummilli lider Heyd r liyev Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali M clisin S dri il y rk n ilk d f olaraq muxtar respublikada aqrar islahatların h yata keçirilm sin ba lanmı dir. 1992-ci il 06 aprel tarixd Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali M clisi t r find n q bul olunmu muxtar respublikada z r rl il y n kolxoz v sovxozların mlakının öz ll dirilm si, rentabelli il y n kolxoz v sovxozların ictimai mal-qarasının satılması haqqında q rarlar aqrar sah nin inki afı il yana ı, etibarlı rzaq t minatının yaradılmasına da öz t sirini göst rmi dir. Muxtar respublikada torpaq islahatının u urla ba a çatdırılması, k nd t s rrüfatı istehsalçılara yardım mexanizml rinin formala dırılması, yeni emal mü ssis l rinin yaradılması v h yata keçiril n dig r t dbirl r n tic sind k nd t s rrüfatı v rzaq m hsullarının istehsalı h miyy tli d r c d artmı dir.

Bununla yana ı "Naxçıvan Muxtar Respublikasının sosial-iqtisadi inki afı regional Proqramı (2005-2008-ci ill r)", "Naxçıvan Muxtar Respublikasında kartofçulu un inki afı üzr Dövl t Proqramı (2005-2010-cu ill r)" v dig r q bul olunmu s n dl rd n ir li g l n v zif l rin yerin yetirilm si, o cüml d n fermerl r maliyy v texniki d st yin göst rilm si, sahibkarlı ın inki afı, regionlarda infrastruktur layih l rinin h yata keçirilm si halinin istehlakında yerli m hsulların

xüsusi çəkisinin artmasını təmin etməlidir. Lakin muxtar respublikada əsas rzaq məhsullarına olan tələbatın yerli istehsal hesabına tam təminatı hələ ki, mümkün olmamışdır. Digər tərəfdən, dünya rzaq bazarlarında müəhd olunan qeyri-sabitlik də rzaq məhsullarının qiymətinin özlərini göstərir. Mövcud vəziyyətdə daxili rzaq bazarının idxaldan asılılığının maksimum azaldılması və rzaq ehtiyatlarının yaradılması məsələsinin kompleks yanaşma tələb edir.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında halinin rzaq məhsulları ilə etibarlı təminatına dair Dövlət Proqramı məhz bu məqsədin nail olmaq üçün 2008-2015-ci illərdə müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsini nəzərdə tutur.

I. Naxçıvan Muxtar Respublikasında rzaq məhsulları ilə təminat sahəsində mövcud vəziyyət

1.1. Makroiqtisadi sabitlik və halinin gəlirləri

halinin etibarlı rzaq təminatının bəhləçərlik rindən biri makroiqtisadi sabitliyə əsaslanan davamlı inkişafın tələb olunmasından və halinin gəlirlərinin fizioloji normalara əsaslanan tələbatının ödənilməsinə ibarətdir.

Son beş ildə muxtar respublikada makroiqtisadi sabitlik qorunub saxlanılmaqla yanaşı, davamlı iqtisadi artım təmin edilmişdir. 2007-ci ildə 2002-ci illə müqayisədə ümumi daxili məhsul real ifadədə 4,6 dəfə artmışdır. Bu illərdə ümumi daxili məhsulun adambaşına düşən həcmi 5,1 dəfə artaraq 1659 AB dollarına çatmışdır.

Yüksək iqtisadi artım halinin sosial rifahının yaxşılaşdırılması üçün geniş imkanlar açmışdır. Keçən beş ildə ortaq aylıq məxəqqı 4,8 dəfə, halinin gəlirləri 3,6 dəfə artmışdır. Maliyyə imkanlarının artması sayəsində muxtar respublikanın dövlət büdcəsinin gəlirlərini son beş ildə 5,5 dəfə artırmaq mümkün olmuşdur.

Bəhləçərlik, tələb olunmuş nailiyyətlər mövcud sosial-iqtisadi problemlərin, o cümlədən işgüzar fəallığın artması, özlək sektorun, infrastruktur sahələrin, sosial-iqtisadi inkişafın sürətləndirilməsi, yoxsulluğun azaldılması, rzaq təhlükəsizliyinin təmin olunması və digər məsələlərin həlli istiqamətində daha təsirli tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün imkanları genişləndirmişdir. Bu kompleks tədbirlər qüvvədə olan digər dövlət proqramları ilə əlaqələndirilmiş həyata keçiriləcəkdir.

1.2. Aqrar bölmədə mövcud vəziyyət

2003-2007-ci illərdə aqrar bölmədə real artım hər il ortaq hesabla 4 faiz təşkil etmişdir. Bu sahədə aparılmış islahatların təsiri:

- torpaq islahatları həyata keçirilmiş;

- islahatların ticəsinə ləv edilmiş sovxoz, kolxoz və təsərrüfatlararası müəssisələrin özilləndirilmiş torpaq və əmlakları arasında 476 kənd təsərrüfatı müəssisəsi, o cümlədən 157 fermer təsərrüfatı və digər özəl qurumlar yaranmış, 70,8 min ailə fiziki xəstə kimi fəaliyyətə başlamış ;

- 1999-cü ildən etibarən, kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçıları torpaq vergisi istisna olmaqla, bütün vergilərdən azad edilmiş ;

- aqrar islahatların ticəsinə ləv olunmuş təsərrüfat subyektlərinin borcları silinmiş və onlara digər güzətləndirilmiş ;

- Dünya Bankı, Beynəlxalq İnkubasiya Assosiasiyası, Kənd Təsərrüfatının İnkubasiyası üzrə Beynəlxalq Fond, Avropa Yenidənqurma və İnkubasiya Bankı, Asiya İnkubasiya Bankı kimi nüfuzlu təşkilatların dəstəyi ilə muxtar respublikanın aqrar bölməsinin ümumi dəyəri 12 milyon 548 min ABŞ dolları məbləğində mühüm layihələrin həyata keçirilməsi təmin edilmiş ;

- fermerlərə yanacaq, motor yağının və gübrənin alınmasına çəkilən xərclərin 50 faizinin dövlət tərəfindən ödənilməsinə, taxıl kəndlərinin görülməli subsidiyaların verilməsinə bəlanılmış, texniki təminatın yaxşılaşdırılması üçün "Naxçıvan Aqrarizasiya" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti yaradılmışdır. İstehsalçılara lisenziya yolu ilə güzətləndirilməsi şəraitində texnikanın və gübrələrin verilməsi həyata keçirilir;

- kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalında özəl bölmənin xüsusi çəkisi 99,8 faiz çatmışdır.

1.2.1. Torpaq və suda istifadə

Torpaqdan istifadə . Naxçıvan Muxtar Respublikasının ümumi torpaq fondu 536,3 min hektar təşkil edir ki, onun 162,4 min hektarı və yaxud 30,3 faizi kənd təsərrüfatına yararlıdır. Ümumi rəzinin 56,9 min hektarı və yaxud 10,6 faizi suvarılan torpaqlardır. Torpaq balansına görə kənd təsərrüfatına yararlı sahələrin 44,1 min hektarı kənd yeridir. Kənd təsərrüfatına yararlı torpaq sahələrinin 0,55 min hektarı çoxillik kəndlər, 3,3 min hektarı biçməliklər, 114,4 min hektarı özlülər, 2,8 min hektarı işdinc qoyulmuş sahələrdir. Muxtar respublika üzrə həyati sahələr 14,4 min hektar (ondan 12,4 min hektarı kənd təsərrüfatına yararlı), meşə sahələri isə 2,4 min hektar təşkil edir.

halinin artımı ilə əlaqədar olaraq torpaqların qeyri-kənd təsərrüfatı obyektlərinə və fərdi tikintilərə altına ayrılması, digər tərəfdən isə torpaqların eroziyaya uğraması, meliorasiya tədbirlərinin lazımınca aparılmaması, kənd təsərrüfatı texnologiyasının pozulması və s. ilə əlaqədar hər nəfər üçün kənd sahəsi ilə azalmaqdadır. Əgər 1959-cü ildə bir nəfər 0,43 hektar kənd sahəsi düşmüşsə, 1970-ci ildə bu rəqəm 0,28, 1979-cü ildə 0,21, 2006-cı ildə isə 0,12 hektara enmişdir.

Da lıq razil rd torpaqların 40 faiz q d ri müxt lif d r c d eroziyaya u ramı dır. Suvarılan kin sah l rinin t qrib n 24 faizi müxt lif d r c d oranla mı dır. Bu s b bd n 9,1 min hektar sah d meliorativ t dbirl rin aparılmasına ehtiyac vardır.

Sudan istifad . Muxtar respublikada su ehtiyatları m hduddur. Yerüstü su ehtiyatları 940 milyon kubmetrdir. Bunun 70 faizi muxtar respublikanın öz razisind , qalan 30 faizi is qon u ölk l rin razisind formala ır. Daxili çayların su axının sas s rfi yaz v payız mövsümün dü ür. Onların ks riyy tinin axmı t nziml nm diyind n, da qın sularının yı ılması v istifad edilm si ç tinl ir. Bununla da orta sulu ill rd 350 milyon kubmetr keyfiyy tli suvarma suyundan istifad etm k mümkün olmur. Muxtar respublika razisind Araz su anbarı istisna olmaqla mövcud süni su anbarları v su tutarlarında 309,5 milyon kubmetr h cmin d su ehtiyatı toplamaq imkanı vardır. Bunların sas hiss si suvarma m qs dl ri üçün istifad olunur. Muxtar respublikada formala an 329 milyon kubmetr yeraltı su ehtiyatlarının 40 faizind n istifad olunur.

Son onillikd meliorasiya v su t s rrüfatı sah sind aparılan i l r n tic sind çaylarda axının qeyri-müt nasibliyinin qar ısını almaq v su ehtiyatlarından s m r li istifad etm k m qs dil çaylar üz rind tutumu 100 milyon kubmetr olan Heyd r liyev su anbarı, 54,7 km uzunlu unda suvarma kanalları, 9,5 km uzunlu unda kollektor drenaj b k l ri in a edilm i , yeraltı sulardan suvarma v m i t ehtiyaclarını öd m k üçün 133 subartezian quyusu qazılm , 32 d d yeni nasos stansiyası, kin sah l rini v ya ayı m nt q l rini çayların da qın v sel sularından qorumaq m qs dil 24,8 km da v torpaq b ndl r tikilm i dir. O cüml d n rur rayonunda Araz çayının sahilind 11,7 kilometr sahilb rkitm i l ri görülmü , tutumu 150 milyon kubmetr olan Arpaçay su anbarında saslı t mir v yenid nqurma i l ri aparılmı dır.

Bütün bunlarla yana ı, bu sah d h l d probleml r qalmaqdadır. Bel ki, keçmi kolxoz v sovxozların balansında olmu t s rrüfatdaxili b k l rin b rpa edil r k tam i l k v ziyı t g tirilm sin , uzun ill r istismar olunan fiziki c h td n köhn lmi suvarma sisteml rinin b rpasına, torpaqların meliorativ v ziyı tinin yax ıla dırılmasına, yeni su anbarlarının, suvarma v kollektor-drenaj b k l rinin tikilm sin ehtiyac vardır.

Eyni zamanda, muxtar respublikanın su ehtiyatlarının m hduddu u mövcud su ehtiyatlarından s m r li v q na tl istifad edilm sini v bu m qs dl suvarma sisteml rinin texniki v ziyı tinin yax ıla dırılmasını, suya q na tedici müt r qqi suvarma texnikası v texnologiyalarının t tbiqini t l b edir.

1.2.2. Bitkiçilik məhsullarının istehsalı və emalı

Bitkiçilik məhsullarının istehsalı. Aqrar islahatların ticarətində son illər kənd təsərrüfatı sürətlə inkişaf etməmiş, adambaşına düşən ərzaq məhsullarının istehsalı xeyli artmışdır. Həyata keçirilən tədbirlər bir çox sahələrdə olduqca kimi, bitkiçilik məhsullarının istehsalının strukturunda da müəyyən dəyişikliklər baş vermişdir. Bu, ilk növbədə, muxtar respublikanın iqtisadi strukturuna təsir edərək, onun daxili və xarici bazarın tələblərinə uyğun formalaşmasına imkan vermişdir. 1996-cı ildən başlayaraq bitkiçilik məhsullarının istehsalında artım müəhd olunur. Belə ki, taxıl istehsalı 1996-cı ildə 22,1 min tondan 2007-ci ildə 74,4 min tona, kartof 6 min tondan 33,7 min tona, tərəvüz 27,4 min tondan 59,8 min tona, bostan bitkiləri 3,7 min tondan 38,4 min tona, meyvə 18,8 min tondan 37,1 min tona çatdırılmışdır. Muxtar respublikada bir sıra məhsullar üzrə ərzaq təminatının balansını müsbət saldoya döndərmiş yə bəlamıdır. Artıq tərəvüz və bostan məhsullarına və meyvəyə halinin illik tələbatı daxili istehsal hesabına təmin olunur və onların ixrac imkanları genişlənir.

Sas ərzaq məhsulu olan dənli və dənli-paxlalılar üzrə orta məhsuldarlıq Naxçıvan Muxtar Respublikasında hər hektardan 24,8 sentner təkil edir. Bununla belə müasir texnologiyalar tətbiq etməklə, iqtisadi sahələrin genişləndirilməsinə məhsul istehsalını həmişəlik artırmaq mümkündür.

Kartof, tərəvüz, kərəçü unduru və digər kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı sahəsində təsərrüfat fəaliyyətinin intensivləşdirilməsi şəraitində məhsul artımına nail olmaq mümkündür.

Toxumçuluq kənd təsərrüfatı bitkilərinin məhsuldarlığının artırılmasında, keyfiyyətinin yüksəldilməsində və ərzaq təminatının yaxşılaşdırılmasında xüsusi həmişəlik təməldir. Hazırda muxtar respublikada toxum istehsalı ilə 8 hüquqi, o cümlədən 1 dövlət kənd təsərrüfatı müəssisəsi məşğul olur. Tələbatın 8-11 faizi yaradılmış toxumçuluq müəssisələri, qalan 85-88 faizi isə özəl fərdi təsərrüfatlar hesabına ödənilir. Bununla bərabər, toxum istehsalı ilə məşğul olan dövlət və özəl təsərrüfatlarda toxumçuluq sahəsindəki iqtisadi müasir tələblərə uyğunlaşdırma ahtiyacı vardır. Ümumilikdə, muxtar respublikada dənli və dənli paxlalı bitkilərin toxumçuluğunda müəyyən irəliləyiş olsa da, yem, tərəvüz, kartof və bostan bitkilərinin toxumçuluğundakı problemlər tam aradan qaldırılmamışdır.

Bitkiçilik məhsullarının emalı, saxlanması və satışı. İstehsal olunmuş məhsulların emalı, saxlanması və satışının təkilə mühüm məsələlərdən biridir. Son illər kənd təsərrüfatı məhsullarının emalı sahəsində böyük quruculuq işləri həyata keçirilmiş, 15 ündəyirmanı, onlarla yeni kiçik və iri müəssisələr tikilib, yaxud bərpa olunaraq yenidən fəaliyyət bəlamıdır.

Muxtar respublika halisinin q1 mövsümündə keyfiyyətli tərəvzə məhsulları ilə təmin olunması üçün ümumi sahəsi 23 min kvadratmetr olan 4 istixana kompleksi istifadəyə verilmişdir. Q1 mövsümündə istixanalardan 190- 200 ton məhsul yığılması gözlənilir.

halinin kartof və meyvə-tərəvzə məhsullarına olan tələbatının il boyu daha dolğun ödənilməsi məqsədilə Naxçıvan əhərində tutumu 2500 ton olan müasir tipli anbar, Culfa rayonunda tutumu 360 kubmetr olan meyvə-tərəvzə saxlama anbarı qurularaq istifadəyə verilmişdir.

Muxtar respublikada meyvə-tərəvzə və digər məhsulların satışını həyata keçirmək və halinin tələbatını dolğun ödəmək məqsədilə Naxçıvan əhərində tərkibində 73 ticarət obyekti, 23 mağaza, 216 yerlik örtülü, 228 yerlik mövsümi bazar, 68 yerlik meyvə bazarı olan "Mərkəzi bazar"ın yenidən qurulması başa çatdırılaraq istifadəyə verilmişdir. Kənd təsərrüfatı və ərzaq məhsulları istehsalçılarının öz məhsullarını birbaşa satışa çıxarmaq və halinin daha ucuz qiymətlərlə kənd təsərrüfatı məhsulları ilə təmin olunması məqsədilə əhər və rayon mərkəzində rəndəhəftədə 2 gün olmaqla satış yarmarkaları təşkil olunur.

Lakin kifayət qədər tədarük-satış bazaları olmadığından, meyvə-tərəvzənin yerli tədarüku, saxlanması və satışı lazımi səviyyədə təşkil edilmir. Hesablamalara görə qeyd olunan səbəblərdən əhər və muxtar respublikada yetiştirilən meyvə və tərəvzənin 1,3 faizi itirilir.

Kənd təsərrüfatı məhsullarının ixracını artırmaq, xarici bazarda rəqabətqabiliyyətli məhsul satmaq üçün çəkidilmə, qablaşdırma, saxlama, reklam, nəqliyyat məsələləri həll olunmalı, istehsalat və ixracatı stimullaşdırma tədbirləri həyata keçirilməlidir. Bəzi kənd təsərrüfatı məhsullarının emalı müssisələrinin olmaması kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının artım səviyyəsinin ləngiməsinə, məhsulların müayinə hissəsinin itkisinə səbəb olur, istehlakçıların çəgidli yerli məhsullarla təminatına mənfəət göstərir.

1.2.3. Heyvandarlıq məhsullarının istehsalı, emalı və damazlıq işi

Heyvandarlıq məhsullarının istehsalı. Heyvandarlıqda islahatlar 1992- ci ildən başlamışdır. Bu sahədə islahatların aparılması çox zəruri idi, çünki 1990-cı ildən başlayaraq əhər orta hesabla, iribuynuzlu malların sayı 4 min baş, xırdabuynuzluların sayı 10 min baş, təstehsalı 1,5 min ton, süd istehsalı isə 6 min ton azaldı. İslahatların ticarət məqsədində və heyvandarlıq məhsullarının istehsalında ciddi artım əldə edildi. Belə ki, 2008- ci il 1 yanvar tarixinə 2001-ci ilin müvafiq dövrünə

nisbətən iribuynuzlu mal-qaranın sayı 20 min baş (27,1 faiz), xırdabuynuzlu heyvanların sayı isə 138 min baş (32,6 faiz) artmışdır. Hazırda muxtar respublikada 2 quçuluq müəssisə fəaliyyət göstərir. Bu müəssisələrdə istehsal olunan quçu müxtər respublika üzrə istehlakı qismən təmin edir.

Heyvandarlığın inkişafında əsas problemlərdən biri də yem bazasının zəif olmasıdır. Senaj və silos kimi qiymətli yemlər heyvanların yem rasionundan çıxır. 2007-ci ildə muxtar respublikada cəmi 65 ton kökümeyvəli rəstehsal olunmuşdur. Nəqliyyat və kamionların əsas nəqliyyatı örnə sahələrinin hesabına saxlanılır. Bu sahələrin isiot örtüyü xeyli seyrəkləmişdir, quçu otlaqlarının quru ot məhsuldarlığı isə 1-2 sentner qədər azalmışdır.

Damazlıq işi. Muxtar respublikada hər il nəqliyyat kamionlarından 2007-ci ildə orta hesabla 1088 kq süd sağılmışdır. Heyvanların cins tərkibini və nəxırı yaxşılaşdırmaq məqsədilə Naxçıvan Muxtar Respublikasında süni mayalama, damazlıq işlərinin həyata keçirilməsi üçün infrastruktur mövcuddur.

Hazırda muxtar respublikada 2 süni mayalama mərkəzi, 10 rayon süni mayalama məntəqəsi fəaliyyət göstərir. 2007-ci ildə 587 baş nəqliyyat kamionu və dünün süni yolla mayalandırılması nəticəsində 338 baş bala alınmışdır ki, bu da mövcud tələbatdan xeyli azdır. Qarıdakı illərdə ayrıca seçilmiş toxum bankının yaradılması həyata keçiriləcəkdir.

Heyvanlar arasında cins yaxşılaşdırılmasında əsas amillərdən biri də muxtar respublikaya damazlıq heyvanların alınması, gətirilməsi, kəndli (fermer) təsərrüfatlarına satılması, ayrıca damazlıq təsərrüfatlarının yaradılmasıdır. Bu sahədə problemlərin aradan qaldırılması üçün iribuynuzlu mal-qaranın cins tərkibinin yaxşılaşdırılması ilə bağlı aparılan işlər genişləndirilmişdir və hər il muxtar respublikaya xaricdən 1000 baş cins mal gətirilmişdir.

təvə südməhsullarının emalı. Heyvandarlıq məhsullarının emalı bəlkəsinin genişləndirilməsi əsas vəzifələrdən biridir. Muxtar respublikada 3 təvə təməhsulları, 3 südvə südməhsulları emalı müəssisələri fəaliyyət göstərir. Bu emal müəssisələrinin gücü tələbatı tam ödəmir. Kəsilmişlərin 51,2 faizi və ya 8,3 min tonu sənaye üsulu ilə emal edilmişdir. İstehsal olunan südün yalnız 46,9 faizi sənaye üsulu ilə emal edilir ki, bu da halinən kəndliyə, kəndliyə və xamaya olan ehtiyacının bir hissəsinin ixal hesabına ödənilməsinə gətirib çıxarır. Bununla əlaqədar olaraq muxtar respublikada müasir tələblərə cavab verən, xammal bazasına yaxın razilərdə təvə süd emal edən yeni müəssisələrin yaradılması və xammalın saxlanması üçün soyuducuların tikilməsi təmin edilmişdir.

1.2.4. Aqrar bölmənin maddi-texniki bazası

Texniki təminat. Kənd təsərrüfatı istehsalçılarının müasir texnika ilə təmin olunması əsas istehsalının artırılmasının vacib tərkibindəndir. Belə ki, texnikanın çatışmazlığı aqrar texniki təminatın müəyyən olunmuş müddətdə həyata keçirilməsini, məhsulun vaxtında və itkisiz yığılmasını çətinləşdirir, istehsal proseslərinə ciddi maneələr törədir. Mövcud köhnə texnika ilə aparılan işlər keyfiyyətsiz olduqundan, xeyli itkilər yol verilir. Ümumiyyətlə, maddi-texniki bazanın zəifliyinə görə bitkiçilik sahəsində xeyli məhsul itkisinə yol verilir. Ona görə də müasir tələblərə cavab verən servis xidməti müəssisələrinin genişləndirilməsi zəruri təmədana çıxır.

Aqrar sahədə nəzərdə tutulan xidmətlərin yerinə yetirilməsini sürətləndirmək, sahibkarların məyus yüngülləndirmək, onların lazımı texnika ilə vaxtında və güzgü tələbləri təmin edilməsi məqsədilə "Aqrar bölmənin lizinqini genişləndirməsi sahəsində əlavə tədbirlər haqqında" Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədrinin 2005-ci il 28 yanvar tarixli 172-01/S sayılı Sərəncamı ilə "Naxçıvan Aqrar lizinq" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti yaradılmışdır. Hazırda muxtar respublikada onun 1 satıcı xidmət bazası və 3 rayonda texniki xidmət servisləri fəaliyyət göstərir.

Gübrə və bitki mühafizəsi vasitələri ilə təminat. 1990-cı il dekabr il orta hesabla muxtar respublikada 14 min ton (fiziki çəki) mineral gübrə ilə təminat, 2001-ci ildə bu rəqəmə 1000 ton olmuşdur.

2006-cı ildə nəzərdə tutulmuş "Naxçıvan Aqrar lizinq" ASC və özəl qurumlar tərəfindən muxtar respublikaya 6 min 539 ton mineral gübrə, bitki mühafizəsini həyata keçirmək məqsədilə 48,5 ton pestisid gətirilmiş və kənd təsərrüfatı istehsalçılarına güzgü tələbləri çatdırılmışdır.

Bitkiçilik məhsullarının istehsalının artırılması məqsədilə sahələrin gübrəyə olan tələbatının ödənilməsi üçün bir sıra tədbirlər həyata keçirilmişdir. Bu baxımdan rayonlarda mineral gübrələrin saxlanması üçün anbarların tikilməsi, gübrə və bitki mühafizə vasitələrinin topdan və pərakəndə satılmasının genişləndirilməsi, aqrar kimyası, bitki mühafizəsi, karantin və toxumçuluq xidmətlərinin maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi və fəaliyyətinin gücləndirilməsi zəruridir.

1.2.5. Baytarlıq işinin təşkili

Hazırda sanitariya səlaməti, təhlükəli yoluxucu xəstəliklərin qarşısının alınması, insan səlaməti üçün yararlı və təhlükəsiz heyvandarlıq məhsullarının

istehsalı, habel halinin insan və heyvanlar üçün təhlükəli olan xəstəliklərdən qorunması istiqamətində bir sıra tədbirlər həyata keçirilir.

Baytarlıq məntəqələrində çalışan mütəxəssislərin tərkibində hər il orta hesabla 1,3 milyon başadətəsrüfatı heyvanları və quşlarında xəstəliklər qarşı dövlət vəsaiti hesabına profilaktiki və məcburi peyvəndləmlər aparılır. Muxtar respublikada mövcud olan 7 baytarlıq, 8 baytarlıq-sanitariya ekspertiza laboratoriyalarında çalışan mütəxəssislərin tərkibində 2007-ci ildə infeksiya və invazyon xəstəliklər qarşı 342 min diaqnostik müayinə həyata keçirilmişdir.

Son üç il ərzində Naxçıvan Muxtar Respublikasında Dövlət Baytarlıq Xidmətinin tabeliyində olan strukturların maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi üçün sərf olunan dövlət investisiyalarının həcmi xeyli artmışdır. Belə ki, laborator avadanlıqların alınmasına 238 min manat, məhsul-mexanizm üçün 66 min manat vəsait xərclənmişdir.

1.2.6. Dövlət fitosanitar nəzarəti

2000-ci ildən Naxçıvan Muxtar Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyində Bitki Mühafizəsi və Karantini Xidməti öbəsi fəaliyyət göstərir. Bitkilərin vegetasiya dövrü və məhsulun saxlanması zamanı zərərverici orqanizmlərin təsiri nəticəsində məhsul itkisinə yol verilir. Ona görə də kənd təsərrüfatı bitkilərinin məhsuldarlığının artırılması üçün onların xəstəlik, zərərverici və əlaqə otlarından mühafizəsi mühüm həmiyyət tələb edir.

Düzgün mübarizə tədbirlərinin aparılması məqsədilə zərərverici orqanizmlərin diaqnostikası və inkişaf intensivliyini təyin etmək üçün fitosanitar diaqnostika ilə yanaşı, sahələrin (kinin) fitosanitar ekspertizası aparılmalı, zərərverici orqanizmlərin inkişafına təsir edən bütün amillər təhlil edilməli, zərərli bioobyektin kütləvi yayılmasının proqnozu və təhlükə dərəcəsi müəyyənləndirilməli, təsərrüfat üçün bioloji və iqtisadi cəhətdən səmərəli mühafizə sistemi seçilməlidir. Xidmətin maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi tədbirlərinin həyata keçirilməsi zəruridir.

1.2.7. Aqrar sahələrin elmi təminatı

Muxtar respublikada aqrar sahədə müxtəlif mülkiyyət formaları, rəqabət mexanizmi əsasında fəaliyyət göstərən rzaq və xammal bazarları təşkil edilmişdir. Muxtar respublika regional və beynəlxalq proseslər getdikcə daha dərin inteqrasiya olunur. Bu proseslər istehsalın və xidmət qurumlarının rəqabət qabiliyyətinin daim yüksəldilməsinə tələb edir ki, buna da elmi nailiyyətlərin tətbiqi vasitəsilə nail olmaq mümkündür. Hazırda muxtar respublikada Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin strukturuna daxil olan 2 elmi tədqiqat müəssisəsi - "Araz" Elm istehsalat

Birliyi v Layih Axtarı Kimyala dırma Stansiyası, "Araz" Elm stehsalat Birliyinin is rür, Culfa v Ordubad rayonlarında 3 dayaq m nt q si f aliyy t göst rir.

Aqrar elmin sas m qs di t dqıqatların regionlar üzr t s rrüfat f aliyy tinin prioritet istiqam t l rin uy unlu unu t min etm k, mövzu planlarını sahibkarların t l bl ri sasında formala dırmaq, t dqıqatın n tic l rinin t tbiqi v yayılması sistemini t kmill dirm k, elmin maddi-texniki bazasını v kadr potensialını gücl ndirm kd n ibar tdir. Bununla laq dar t dqıqatların planla dırılması v maliyy l dirilm si sistemi t kmill dirilm lidir.

Bazar iqtisadiyyatının t l bl rin v beyn lخالq standartlara cavab ver n elmi n tic l r nail olmaq üçün elmi mü ssi l r normal i raiti, müasir laboratoriya, cihaz v avadanlıqlar, yüks k s m r li k nd t s rrüfatı texnikası v dig r maddi-texniki vasit l rl t min olunmalıdır.

1.2.8. Aqrar sah üçün kadr hazırlı ı

halinin rzaq m hsulları il etibarlı t minatı sah sind müasir t l bl r cavab ver n kadr potensialının olması h lledici h miyy t k sb edir.

Naxçıvan Dövl t Universitetind v Naxçıvan Texniki Kolləcind baytarlıq ixtisasından ba qa dig r ixtisasların hazırlanması üçün müvafiq fakült l r yoxdur. Lazım olan ixtisasların k nd yerl rind c lbedici olması üçün müvafiq t dbirl rin h yata keçirilm sin , müt x ssi l rin sosial-m i t probleml rinin h llin ehtiyac duyulur.

Hazırda Naxçıvan Muxtar Respublikasının ali m kt bl rind 1, orta ixtisas m kt bl rind 1 ixtisas üzr (baytar) müt x ssi l hazırlanır. Muxtar respublikada baza ali t hsil mü ssi l rinin sayının artmasına, onların infrastruktur t minatının h miyy tli d r c d yax ıla masına s b b olmu dur.

1.3. rzaq m hsulları istehsalının infrastruktur t minatı

"Az rbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inki afı Dövl t Proqramı (2004-2008-ci ill r)" nın u urlu icrası muxtar respublikada da istehsal v emal mü ssi l rinin sayının artmasına, onların infrastruktur t minatının h miyy tli d r c d yax ıla masına s b b olmu dur.

2004-2007-ci ill r rzind muxtar respublikada 290,7 km magistral v 396,9 km yerli h miyy tli yollarda sash t mir i l ri aparılmı , 15 yeni körpü tikilmı , 7 körpü t mir edilmı , 486,1 km yeni elektrik verili i x tti ç kilmi , 380 transformator yarımstansiyası tikilmı , 222 güc transformatoru qura dırılmı , 52,9 km uzunlu unda magistral, 6731,1 km uzunlu unda da ıyııcı v paylayıcı qaz x t l ri, 35,3 km yeni su x tti ç kilmi , 15 avtomat telefon stansiyası tikilmı v rekonstruksiya edilmı , 14

yeni poçt binası istifadəyə verilmiş, 89 avtomat telefon stansiyasının hamısı elektronlaşdırılmışdır.

Nqliyyat infrastrukturunun təkmilləşdirilməsi ilə əlaqədar ötən müddətdə Naxçıvan Beynəlxalq Hava Limanı tikilmiş, Naxçıvan, Şirvan və Ağdərəmir yolu sənətin və zəruri binaları yenidən qurulmuş, Culfa dəniz yolu sənətin və zəruri binalarının sənətin davam etdirilir.

Son illərdə Culfa-Ordubad magistral avtomobil yolu yenidən qurulmuş, Naxçıvan-Sərdərək magistral avtomobil yolunun yenidən qurulması davam etdirilir.

Elektrik enerjisi təminatının yaxşılaşdırılması məqsədilə gücü 87 mvt olan Naxçıvan Modul Elektrik Stansiyası, Heydərliyev su anbarı üzərində gücü 4,5 mvt olan su elektrik stansiyası tikilərək, gücü 60 mvt olan Naxçıvan Qaz-Turbin Elektrik Stansiyası yenidən qurularaq istifadəyə verilmişdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikasına təbii qazın verilməsi bərpə olunmuşdur. Bütün yay aylarında qışın təbii qazla təmin edilməsinin cari ilin sonuna qədər çatdırılması nəzərdə tutulur.

Su və kanalizasiya sistemlərinin təkmilləşdirilməsi məqsədilə dövlət investisiya xərcləri hesabına və beynəlxalq maliyyə təşkilatlarını cəlb etməklə müvafiq layihələr həyata keçirilir. Bununla belə, halinin kəndə etibarlı su ilə təminatında problemlər qalmaqdadır. Hazırda bəzi kəndlərdə rəzil suda ailələrin hələ də müəyyən hissəsi suyu çaydan götürür.

Muxtar respublikanın demək olar ki, bütün kəndlərinin il boyu işlək yolu vardır. Lakin kəndarası və kənd daxili yollar bir sıra hallarda müasir tələblərə cavab vermir.

1.4. Ərazi təminatı ilə bağlı sahibkarlıq fəaliyyəti

Halinin etibarlı ərazi təminatında sahibkarlıq mühüm rol oynayır. Bununla əlaqədar olaraq, ölkədə işgüzarlıq mühitinin davamlı olaraq yaxşılaşdırılması dövlətin iqtisadi siyasətinin mühüm istiqamətindən birini təşkil edir. Həyata keçirilən siyasətin ticarət sahəsində sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan 476 hüquqi şəxslərdən keçmişdir. Faktiki fəaliyyət göstərən hüquqi şəxslərdən 62-i bilavasitə kənd təsərrüfatı, 16-si isə əməliyyat sahəsində fəaliyyət göstərən sahibkarlıq subyektləridir.

Kənd təsərrüfatı və ərazi məhsullarının istehsalı sahəsində sahibkarlıq fəaliyyətini genişləndirmək məqsədilə dövlətin maliyyə dəstəyi ilə həyata keçirilir. Belə ki, 2002-2007-ci illərdə və 2008-ci ilin altı aylarında Sahibkarlıq Kömək Fondu tərəfindən müvəkkil kredit təşkilatları vasitəsilə muxtar respublikanın hər bir rayonları üzrə ümumilikdə 393 sahibkarlıq subyektinin investisiya layihələrinin maliyyələşdirilməsinə 28 milyon manat güzəştli kredit verilmişdir. Həmin

vəsaitin 18,1 milyon manatı kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı və emalı, habelə rzaq məhsullarının istehsalı üzrə 295 layihənin maliyyəli dirilməsinə yönəldilmişdir. Ondan:

- müxtəlif rzaq məhsullarının istehsalı yönümlü layihələrin maliyyəli dirilməsinə 6,5 milyon manat;

1 kənd təsərrüfatı məhsullarının emalı yönümlü layihələrin maliyyəli dirilməsinə 10,5 milyon manat;

- kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı, xüsusilə kinçiliyin və heyvandarlığın inkişafı layihələrinin maliyyəli dirilməsinə 1,1 milyon manat vəsait ayrılmışdır.

İl edilmiş nailiyyətlə yanaşı, rzaq təminatı sahəsində sahibkarlıq fəaliyyətinin genişləndirilməsi, bununla bərabər əlavə həvəsləndirici tədbirlərin görülməsi, aqrar sektorun kreditləşdirilməsinin artırılmasına ciddi ehtiyac vardır. Xüsusilə rzaq məhsullarının saxlanması üçün anbarların, soyuducu kameraların, elevatorların yaradılması, taxıl, yem, təvəşüd məhsulları, meyvə-tərəvəz və digər rzaq məhsullarının istehsalının genişləndirilməsi, emal sahəsinin inkişafı ilə bərabər tədbirlərin görülməsi zəruridir.

1.5. rzaq məhsullarının təhlükəsizliyi və keyfiyyətinə zərər

Muxtar respublikada son illər rzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, əsas rzaq məhsullarının keyfiyyətinin yüksəldilməsi, ixrac potensialının artırılması sahəsində xeyli işlər görülmüdüür. Yüksək maddi-texniki bazaya və kənd potensialına malik müasir tipli laboratoriyalar yaradılmışdır. Həmin laboratoriyalarda bir sıra rzaq məhsullarının keyfiyyət və təhlükəsizlik göstəricilərinin milli və beynəlxalq standartların tələblərinə uyğun olaraq orqanoleptik, fiziki-kimyəvi, toksiki, mikrobioloji müayinələri aparılır və müvafiq rəylər verilir.

rzaq məhsullarının keyfiyyətinə və təhlükəsizliyinə zərər verməyi artırmaq məqsədilə, o cümlədən toksiki elementləri, nitrit, nitrat və mikroorqanizmlərə qarşı müdafiə üçün bir sıra beynəlxalq sertifikatlara malik cihaz və laboratoriya avadanlıqlarının gətirilməsi istiqamətində işlər aparılır.

Görülmüş tədbirlər baxmayaraq hələ də ticarət, ictimai iaşə, məişət və digər xidmət sahələrində müxtəlif növ yeyinti məhsulları normativ-texniki standartların tələblərinə uyğun deyil, onların saxlanma müddətinə və rəhbərliyinə məl olunmur, satılma məni bilinməyən yeyinti məhsulları əkar edilir. Bu halların aradan qaldırılması üçün keyfiyyət nəzarətinin idarəetmə sisteminin təkmilləşdirilməsi, müasir laboratoriyalar bəkarlığının genişləndirilməsi və beynəlxalq təkilatlarla məkda lı mndiriləşdirilməsi ehtiyac vardır.

1.6. Fövq ladd və ziyyət hazırlıq və dövlət rzaq ehtiyatının yaradılması

rzaq təhlükəsizliyinin bəliyə rəqlərindən biri dövlət rzaq ehtiyatlarının təklifi və onların səmərəli idarə olunması, fövq ladd hallara yüksək səviyyəli hazırlığın təmin edilməsi, təbii fəlakətlərin nəticələrinin qısa zamanda aradan qaldırılmasından ibarətdir.

Hazırda dövlət ehtiyatlarının formalaşdırılması və təkmilləşdirilməsi, muxtar respublikada Taxıl Ehtiyat Fondunun yaradılması və idarə olunması ilə bəli müyyəni lərarə aparılır. Taxıla olan tələbatın daim ödənilməsi üçün taxılın saxlanması məqsədilə Naxçıvan əlində tutumu 18 min ton olan uzunmüddətli və 20 min ton olan qısamüddətli taxıl anbarlarının yaradılması istiqamətində lərarə davam etdirilir. Taxıl Ehtiyat Fondunun təklifi məqsədilə zəruri infrastrukturun yaradılması, o cümlədən tələbatı uyğun yeni elevator və anbarların tikilməsi, zəruri hallarda taxıl bazarına məntəqə müdaxilə mexanizminin həyata keçirilməsi, səs rzaq məhsulları üzrə ehtiyatların formalaşdırılması, fövq ladd halların bəli verməməsi üçün qabaqcıl tədbirlərin görülməsi, fəlakətlərin nəticələrinin aradan qaldırılması bəli və ziflərdəndir.

1.7. halinin rzaq məhsulları ilə təminatı

Naxçıvan Muxtar Respublikasında səs rzaq məhsullarının adambaına istehlakı 2007-ci ildə əldə olunan kimi olmuşdur: taxıl və taxıl məhsulları 174,5 kq, o cümlədən, çörək və çörək məhsulları 138,8 kq, təvətləmə məhsulları 43,4 kq, süd və süd məhsulları 177 litr, yumurta 126 ədəd, kartof 91,1 kq, tərəvəz 140,6 kq, meyvə və gil meyvə 88,5 kq, kərə (qənnadı məmulatları daxil olmaqla) 31,5 kq, o cümlədən, kərə 28,3 kq, bitki yağı 8,7 kq, kəbalıq 1,2 kq.

2007-ci ildə gündəlik qida rasionunun kaloriliyi və ləkil nisbətən artaraq, adambaına gündə 2505,4 kilokalori təklif etmişdir ki, bu da minimum istehlak səbətinin tərkibində müyyəni olunmuş rzaq məhsulları toplusunun minimal həddində (adambaına gündə 2258 kilokalori) 247,4 kilokalori, yaxud 10,9 faiz yüksəkdir. Bu, onu göstərir ki, son illərdə həyata keçirilən tədbirlərin halinin rzaq təminatının yaxşılaşdırılmasına müsbət təsir göstərmişdir. Eyni zamanda, yaxın illərdə adambaına rzaq istehlakının həmiyyətli dərcə artırılması və tədris qabaqcıl ölkələrin səviyyəsinə çatdırılması zəruridir.

Bu sahədə qarşıda duran və ziflərin yerini yetirilməsinin bəli rəqləri bir tərəfdən, kənd təsərrüfatı və rzaq məhsullarının istehsalının artırılmasından, digər tərəfdən isə yeni iyerlərin yaradılması, halinin sosial müdafiəyə daha çox ehtiyacı olan qruplarının gəlirlərinin artırılmasından ibarətdir.

II. "2008-2015-ci illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikasında halinin rzaq m hsulları ilə etibarlı təminatına dair Dövlət Proqramı"nın məqsədi və vəzifələri, rzaq təminatı sahəsində dövlət siyasətinin əsas istiqamətləri

Dövlət Proqramının əsas məqsədi muxtar respublika halisinin hər bir nəfərinin səlamət və məhsuldar həyat tərzi üçün onun qəbul edilmiş normalara uyğun rzaq m hsulları ilə təminatını təmin edilməsinə nail olmaqdır.

Bu məqsədlə Dövlət Proqramı çərçivəsində aşağıdakı vəzifələrin yerinə yetirilməsi nəzərdə tutulur:

- muxtar respublikada rzaq m hsulları istehsalını artırmaq;
- halini təhlükəsiz və keyfiyyətli rzaq m hsulları ilə təmin etmək;
- rzaq təminatı sahəsində risklərin idarə olunmasını təmin etmək;
- rzaq təminatı sisteminin institusional inkişafını həyata keçirmək və sahibkarlıq mühitini yaxşılaşdırmaq.

Qeyd olunan vəzifələrin yerinə yetirilməsi üçün bu sahədə həyata keçiriləcək tədbirlər muxtar respublikada sabit və adekvat rzaq təklifinin formalaşdırılmasına, səmərəli istehsal və satışı infrastrukturunun yaradılmasına, rzaq m hsullarının keyfiyyətinə nəzarət sisteminin təkmilləşdirilməsinə və hər bir vətəndaşın rzaq m hsullarına çıxışının təmin olunmasına yönəldiləcəkdir.

Sabit və adekvat rzaq təklifi, ilk növbədə, aqrar sektorda intensiv genişləndirilməsinə, o cümlədən kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalının və emalının inkişaf etdirilməsi yolu ilə təmin olunacaqdır. Bununla yanaşı, təhlükəsiz və bərabər qismən xarici asılılıqdan nəzarət saxlamaq üçün idxal hesabına ödəniləcəkdir.

Səmərəli istehsal, saxlanılma və satışı infrastrukturunun yaradılması da rzaq təminatı sisteminin nəvacib elementlərindəndir. Buna görə də bu sahədə dövlət investisiyaları artırılacaq və özəl təbbüslər bundan sonra daha ərətli dərəcədə stəklənəcəkdir.

Rzaq təklifinin səmərəli bazar mexanizmi vasitəsilə adekvat tələblə qarşılanması üçün muxtar respublika halisinin hər bir nəfəri istənilən zaman rzaqla təminatı təmin olunmaq imkanına malik olmalıdır. Bu, hə məictimai resursların az təminatlı və təndələrə bərabər yönəldilməsi, hə mədə ödəmə qabiliyyətli tələblərin formalaşdırılması vasitəsilə həyata keçiriləcəkdir.

Rzaq təklifi keyfiyyətə qənaətbəxş və keyfiyyətli olmaqla yanaşı, hə mədə keyfiyyətə nə müasir tələblərə cavab verməli, muxtar respublika halisi ekoloji təmiz məhsullarla təchiz ediləlidir. Bunun üçün isə keyfiyyət və təhlükəsizliyin səmərəli nəzarət sistemi qurulmalıdır.

Beynəlxalq təcrübə göstərir ki, etibarlı rzaq təminatı sisteminin ən mühüm elementlərindən biri ehtimal olunan risklərin səmərəli kənd idarə edilməsindən ibarətdir. Bununla yanaşı, qarşıdakı illərdə zəruri həcmdə dövlət rzaq ehtiyatının yaradılması və onun müasir tələblərə s uyğun idarə edilməsi təmin olunacaq, qabaqcıl sənə orna mexanizmlərinin tətbiqi genişləndiriləcəkdir. Eyni zamanda, rzaq təminatı sisteminin institusional inkişafı diqqət mərkəzində saxlanılacaq, aqrar bölmənin elmi və kənd potensialı gücləndiriləcək və sahibkarlığın inkişafı üçün qabaqcıl modellərin tətbiqi və dövlət tərəfindən maliyyə dəstəyi genişləndiriləcəkdir. Bunun üçün 2015-ci il dekabr olan müddətdə həyata keçirilən siyasətin istiqamətli rəhbərlikdən ibarət olacaqdır:

Dayanıqlı rzaq təminatının idarə olunması sahəsində :

- iqtisadiyyatın sahəvi və regional baxımdan tarazlı inkişafının təmin edilməsi;
- rayonlarda infrastruktur təminatının yaxşılaşdırılmasına, sosial xidmətlərin həcmi və keyfiyyətinin yüksəldilməsinə yönəldilmiş büdcə siyasətinin davam etdirilməsi;
- rzaq istehsalının artırılmasının həyata keçirilməsinə yönəldilmiş vergi siyasətinin həyata keçirilməsi;
- daxili rzaq bazarının haqsız rəqabətdən qorunması ilə bağlı müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsi;
- inflyasiyanın idarə olunan sənə uyğun saxlanılması ilə bağlı qabaqcıl tədbirlərin görülməsi;
- ekoloji tarazlığın və biomüxtəlifliyin qorunması istiqamətində siyasətin davam etdirilməsi;
- torpaq və suda istifadənin səmərəliliyinin artırılması ilə bağlı tədbirlərin davam etdirilməsi;
- bitkiçilik və heyvandarlığın intensiv təsərrüfatçılıq şəraitində inkişaf etdirilməsi, bu sahənin maddi-texniki təchizatının yaxşılaşdırılması, toxumçuluq və damazlıq işlərinin mövcud tələblərə s uyğun qurulması;
- aqrar sahənin statistikasının təkmilləşdirilməsi;
- beynəlxalq təkilatlarla rzaq təminatının yaxşılaşdırılması sahəsində maddəli inkişaf etdirilməsi.

halinin təhlükəsiz və keyfiyyətli rzaq məhsulları ilə təmin edilməsi sahəsində :

- "Tarladan süfr y d k" prinsipi sasında rzaq istehsalı z ncirinin bütün m rh l l rind müvafiq sah l r üzr keyfiyy t n zar t sisteminin v mexanizminin i l nib hazırlanması v h yata keçirilm si.

rzaq t minatı il ba lı riskl rin idar olunması sah sind :

- fövq lad v ziyy t hazırlıqla ba lı rzaq ehtiyatlarının yaradılması;
- muxtar respublikada Taxıl Ehtiyat Fondunun yaradılması v s m r li idar olunması;
- sas rzaq m hsulları üzr dövl t ehtiyatının yaradılması v idar edilm si;
- rzaq ehtiyatının t l b olunan s viyy d saxlanılması üçün müasir t l bl r cavab ver n infrastrukturun yaradılması;
- fövq lad halların qar ısının alınması m qs dil çevik mexanizmin yaradılması.

Sahibkarlıq mühitinin yax ıla dırılması v rzaq t minatı sisteminin institusional inki afı sah sind :

- sahibkarlı ın inki afı il ba lı müt r qqi modell rin t tbiqinin geni l ndirilm si;
  - k nd t s rrüfatı m hsullarının istehsalı v emalı mü ssis l rin ayrılan güz tli kreditl rin h cminin artırılması;
  - fermerl r subsidiyaların verilm si, onların texnika, gübr v kimy vi vasit l rl t minatının yax ıla dırılması t dbirl rinin davam etdirilm si;
  - k nd t s rrüfatında rzaq m hsullarının istehsalı sah sind müasir sı orta mexanizml rinin t tbiq olunması;
  - k nd t s rrüfatı v rzaq m hsulları istehsalı sah sind birlikl rin, assosiasiyaların, kooperativl rin yaradılmasının d st kl nm si;
  - biznes mühitinin daha da yax ıla dırılması, bazara çıxı imkanlarının geni l ndirilm si;
  - haqlı r qab t mühitinin inki af etdirilm si, inhisarçı t s rrüfat subyektl ri t r find n sui-istifad hallarının qar ısının alınması;
- emal mü ssis l rind r qab tqabiliyy tli m hsul istehsalının artırılmasının t viqi sisteminin t kmill dirilm si;
- i adamlarına m sl h t-informasiya xidm tl rinin göst rilm si b k sinin geni l ndirilm si;

- özəl texniki və digər xidmətlərin göstərilməsi sisteminin genişləndirilməsi;

- aqrar sahələrinin elmi və kadrların miniatürünün yaxşılaşdırılması.

III. Dövlət Proqramının 2015-ci il üçün əsas hədəfləri

Dövlət Proqramının 2015-ci il üçün icra meyarlarını təkil edən hədəflər göstəriciləri aşağıdakılardır:

- dənli bitkilərin kin sahələrini 38 min hektara, məhsuldarlığı hər hektardan 40 sentner, ümumi istehsalı 150 min tona;

- tət istehsalını 25 min tona, süd və süd məhsullarının istehsalını 100 min tona;

- sənaye üsulu ilə illik quşu istehsalını 3 min tona, yumurta istehsalını 70 milyon dənə;

- kartof istehsalının həcmi 45 min tona;

- tərəvəz və bostan bitkilərinin istehsalını 120 min tona;

- meyvə istehsalını 45 min tona;

- kərkəndurunün kin sahələrini 3 min hektara;

- yem bitkilərinin kin sahələrini 12 min hektara;

- yüksək keyfiyyətli, balanslaşdırılmış qarışıq yem istehsalını ildə 50 min tona çatdırmaq.

IV. Dövlət Proqramının maliyyə mənbələri

Dövlət Proqramında nəzərdə tutulan tədbirlərin icrası aşağıdakı mənbələr hesabına maliyyələşdiriləcəkdir:

- dövlət büdcəsi;

- büdcədən kənar fondlar;

- yerli büdcələr;

- yerli və xarici özəl birbaşa investisiyalar;

- digər mənbələr.

**V. "2008-2015-C İLLƏRDƏ NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASINDA
HAL NƏRZƏQ MƏHSULLARI LƏYƏT BƏRLİT MƏNATINA DƏR
DÖVLƏT PROQRAMI" NİN HƏYAT KEÇƏR LƏM Sİ ÜZƏR**

TƏDBİRLƏR PLANI

S/	Tədbirin adı	craçılar	cra müddəti (illər üzrə)
1	2	3	4
5.1. Torpaq və suda istifadənin səmərəliliyinin artırılması tədbirləri			
5.1.1.	Torpaq ehtiyatlarının inventarla dırılması, onların kəmiyyət və keyfiyyət göstəricilərinin dəqiqləşdirilməsi	Dövlət Torpaq və Xəritəçilik Komitəsi	2009-2010
5.1.2.	kin sahələrinin tam uçotunun aparılması	Dövlət Statistika Komitəsi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi	2009-2015 1 iyun və ziyyətin
5.1.3.	Eroziyaya uğramı, oranlaşdırılmalı və digər səbəblərdən deqradasiyaya məruz qalmış torpaqların müyyən edilməsi və xəritələşdirilməsi, onlardan səmərəli istifadə olunması ilə bağlı təkliflərin hazırlanması	Dövlət Torpaq və Xəritəçilik Komitəsi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Naxçıvan bölməsi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Dövlət Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Agentliyi, yerli icra hakimiyyəti və bələdiyyə orqanları	2008-2015
5.1.4.	Meliorasiya tədbirlərinə ehtiyacı olan torpaqların müyyən edilməsi, onların irimiqəşli xəritələşdirilməsinin hazırlanması	Dövlət Torpaq və Xəritəçilik Komitəsi, Dövlət Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Agentliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, yerli icra hakimiyyəti və bələdiyyə orqanları	2009-2012

5.1.5.	Çirkl nmi v deqradasiyaya u ramı torpaqların rekultivasiyası layih l rinin h yata keçiril m si	Dövl t Torpaq v X rit - ç km Komit si, Azərbaycan Milli Elml r Akademiyasının Naxçıvan bölm si, Ekologiya v T bii S rv tl r Nazirliyi, yerli icra hakimiyy ti v b l diyy orqanları	2008-2015
5.1.6.	Torpaqların münbitliyinin v suvarılan torpaq sah l rinin artırılması istiqam tind i l rin geni l ndirilm si	K nd T s rrüfatı Nazirliyi, Dövl t Torpaq v X rit ç km Komit si, Dövl t Meliorasiya v Su T s rrüfatı Agentliyi, Ekologiya v T bii S rv tl r Nazirliyi, yerli icra hakimiyy ti v b l diyy orqanları	2008-2015
5.1.7.	Da çaylarının g tirm konuslarında, arid iqlim malik da t yi v düz n razil rd olan rti yararsız torpaqların k nd t s rrüfatı m hsulları istehsalı dövriyy sin c lb edilm si	Dövl t Torpaq v X rit ç km Komit si, K nd T s rrüfatı Nazirliyi	2008-2015
5.1.8.	nzibati rayonlar üzr elektron (r q mli) torpaq-kadastr x rit l rinin hazırlanması	Dövl t Torpaq v X rit ç km Komit si, Azərbaycan Milli Elml r Akademiyasının Naxçıvan bölm si	2009-2015
5.1.9.	stifad olunmayan kin yararlı torpaqların kin dövriyy sin c lb edilm sinin stimulla dırıl ması	K nd T s rrüfatı Nazirliyi, Dövl t Torpaq v X rit ç km Komit si, Dövl t Meliorasiya v Su T s rrüfatı Agentliyi, yerli icra hakimiyy ti v b l diyy orqanları	2008-2015

5.1.10.	kin yararlı torpaqlarda tikintil rin aparılmasının qar ısının alınması, h min torpaqlardan yalnız t yinatı üzr istifadə edilm si, bu sah d qanunvericiliyin pozulmasına gör m suliiy tin artırılması il ba lı t klifl rin verilm si	dliyy Nazirliyi, Dövl t Torpaq v X rit ç km Komit si, qtisadi nki af Nazirliyi, K nd T s rrüfatı Nazirliyi, yerli icra hakimiyy ti v b l diyy orqanları	2009-2010
5.1.11.	Pay torpaqları sasında formala mı xırda ail v fermer t s rrüfatlarının könüllülük sasında kooperasiyalarda birl m nin stimulla dırılması	K nd T s rrüfatı Nazirliyi, Dövl t Torpaq v X rit ç km Komit si, yerli icra hakimiyy ti v b l diyy orqanları	2008-2015
5.1.12.	Sudan istifadə ed nl r birlikl rinin yaradılmasının geni l ndirilm si	Dövl t Meliorasiya v Su T s rrüfatı Agentliyi, dliyy Nazirliyi, yerli icra hakimiyy ti v b l diyy orqanları	2009-2015
5.1.13.	K nd t s rrüfatı istehsalçılara suvarılma suyunun çatdırılması mexanizminin t kmill dirilm si, onun iqtisadi v maliyy s m r liliyinin t min edilm si	Dövl t Meliorasiya v Su T s rrüfatı Agentliyi, qtisadi nki af Nazirliyi, yerli icra hakimiyy ti v b l diyy orqanları	2011-2015
5.1.14.	Suarmada müt r qqi texnologiyaların t tbiqinin d st kl nm si	K nd T s rrüfatı Nazirliyi, Dövl t Meliorasiya v Su T s rrüfatı Agentliyi	2008-2015
5.1.15.	traf mühitin (torpaq v suyun) münt z m olaraq ekoloji monitorinqinin aparılması v müvafiq m lumatların istehsalçılara çatdırılması	Ekologiya v T bii S rv tl r Nazirliyi	2008-2015

5.2. Bitkiçiliyin inki af etdirilm si t dbirl ri			
5.2.1.	Bitkiçilik m hsullarının istehsalında növb li kin sisteminin yerli rait uy un aparılması üçün müvafiq t dbirl rin h yata keçirilm si	K nd T s rrüfatı Nazirliyi, Azərbaycan Milli Elml r Akademiyasının Naxçıvan bölm si, yerli icra hakimiyy ti v b l diyy orqanları	2009-2015
5.2.2.	K nd t s rrüfatı bitkil rinin bölg l r üzr optimal kin strukturunun v istehsal h cminin mü yy nl dirilm si, müvafiq tövsiy l rin fermerl r çatdırılması	K nd T s rrüfatı Nazirliyi, yerli icra hakimiyy ti v b l diyy orqanları	2008-2015
5.2.3.	Yeni m hsuldar sortların sınaqdan keçirilm si v rayonla dırılması	K nd T s rrüfatı Nazirliyi, Azərbaycan Milli Elml r Akademiyasının Naxçıvan bölm si	2008-2015
5.2.4.	M hsuldar v keyfiyy tli bu da toxumlarının istehsalının stimulla dırılması v daxili t l batın öd nilm si	K nd T s rrüfatı Nazirliyi, qtisadi nki af Nazirliyi	2008-2015
5.2.5.	Taxılın vaxtında v itkisiz yı ılması üçün müvafiq texniki v dig r z ruri t dbirl rin görülm si	K nd T s rrüfatı Nazirliyi, "Naxçıvan Aqrolizing" ASC	2008-2015
5.2.6.	Taxıla olan dövl t ehtiyacının t nziml m mexanizminin i l nib hazırlanması	Fövq lad Hallar Nazirliyi, qtisadi nki af Nazirliyi, K nd T s rrüfatı Nazirliyi, Maliyy Nazirliyi	2008-2009
5.2.7.	Fara kartof v t r v z istehsalının t viq edilm si	K nd T s rrüfatı Nazirliyi, yerli icra hakimiyy ti v b l diyy orqanları	2008-2015
5.2.8.	T r v z yeti diril n istixana sisteminin geni l ndirilm sinin d st kl nm si	K nd T s rrüfatı Nazirliyi, yerli icra hakimiyy ti v b l diyy orqanları	2008-2015

5.2.9.	Meyvə bəslərinin bəsləsi və yenilərinin salınması, meyvə ixracının təşvihi	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, yerli icra hakimiyyəti və bələdiyyə orqanları	2008-2015
5.2.10.	Uzümçülüğün inkişaf etdirilməsi, süfrə sortlarının istehsalının artırılması	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, qətişadi inkişaf Nazirliyi, yerli icra hakimiyyəti və bələdiyyə orqanları	2008-2015
5.2.11.	Kənd quruculuğunda istehsalının genişləndirilməsinin dəstəklənməsi	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, yerli icra hakimiyyəti və bələdiyyə orqanları	2008-2015
5.2.12.	Günbaxan, qaridalı və digər yağıverən bitkilərin yetdirilməsinin stimullaşdırılması	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, qətişadi inkişaf Nazirliyi, yerli icra hakimiyyəti və bələdiyyə orqanları	2008-2015
5.2.13.	Müasir aqrotexnika tədbirlərinin tətbiqi və kinçilik mədəniyyətinin artırılmasının təşvihi	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi	2008-2015
5.2.14.	Toxumçuluqda dövlət himayəsinin həyata keçirilməsi və yüksək keyfiyyətli (elit, R1 və R2) toxumlara olan tələbatın ödənilməsi ilə bəli tədbirlərin həyata keçirilməsi	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi	2009-2012
5.2.15.	Muxtar respublika və rayon dövlət toxum müftəliklərinin maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi və laboratoriya avadanlıqları ilə təmin edilməsi	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi, qətişadi inkişaf Nazirliyi	2008-2009

5.3. Heyvandarlıqın inkişaf etdirilməsi tədbirləri			
5.3.1.	Muxtar respublikada heyvandarlığın inkişafının yem bazasının intensiv texnologiyalar əsasında inkişaf etdirilməsinin stimullaandırılması	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, qətişadi inkişaf Nazirliyi	2008-2015
5.3.2.	Əmək məhsullarının inkişaf etdirilməsi istiqamətində müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsi	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Dövlət Baytarlıq Xidməti, yerli icra hakimiyyəti və bələdiyyə orqanları	2008-2015
5.3.3.	Dövlət damazlıq təsərrüfatlarının yaradılması və maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Dövlət Baytarlıq Xidməti	2008-2011
5.3.4.	Xarici ölkələrdən cins heyvanların idxal edilərək, özəl və dövlət damazlıq kənd təsərrüfatı müəssisələrində verilməsinin dəstəklənməsi	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Dövlət Baytarlıq Xidməti	2008-2015
5.3.5.	Heyvandarlıqda süni mayalama tədbirlərinin genişləndirilməsi, transplantasiya (rəymin köçürülməsi) işlərinin dəstəklənməsi	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Dövlət Baytarlıq Xidməti	2008-2011
5.3.6.	Damazlıq quşuluq təsərrüfatlarının yaradılmasının və damazlıq materiallarının yetişdirilməsinin dəstəklənməsi	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Dövlət Baytarlıq Xidməti, qətişadi inkişaf Nazirliyi, yerli icra hakimiyyəti və bələdiyyə orqanları	2008-2015
5.3.7.	Müasir tələblərə cavab verən rəqabətqabiliyyətli quşuluq təsərrüfatlarının yaradılmasının dəstəklənməsi	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, qətişadi inkişaf Nazirliyi, yerli icra hakimiyyəti və bələdiyyə orqanları	2008-2015
5.3.8.	ət, süd və digər ətəz mhsullarının istehsal edilməsi	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, qətişadi inkişaf Nazirliyi	2008-2015

	mü ssis l rin modernl dirilm sinin v bu sah d yeni mü ssis l rin yaradılmasının d st kl nm si		
5.3.9.	Mal-qara v qu ların tam uçotunun aparılması	Dövl t Statistika Komit si, K nd T s rrüfatı Nazirliyi	2009-2015 yanvarın 1 -i v ziy y tin
5.3.10.	Yem bitkil rinin, xüsusil yonca, qar ıdalı, yem çu unduru, arpa v dig r kin sah l rinin geni l ndirilm si	K nd T s rrüfatı Nazirliyi, yerli icra hakimiyy ti v b l diyy orqanları	2008-2015
5.3.11.	Qarı iq yem istehsalı mü ssis l rinin yaradılmasının d st kl nm si	K nd T s rrüfatı Nazirliyi, qtisadi nki af Nazirliyi, yerli icra hakimiyy ti v b l diyy orqanları	2008-2015
5.3.12.	Stasionar raitd mal-qara v qoyunların saxlanılmasının d st kl nm si	K nd T s rrüfatı Nazirliyi, Dövl t Baytarlıq Xidm ti	2008-2015
5.3.13.	Göl balıqçılı mın inki af etdirilm si	Ekologiya v T bii S rv tl r Nazirliyi, K nd T s rrüfatı Nazirliyi	2008-2015
5.3.14.	Ç kiki mil r balıq növünü mt ç kisin d k yeti dir n nohur t s rrüfatlarının t kili v inki afı	Ekologiya v T bii S rv tl r Nazirliyi	2009-2015
5.3.15.	mt ç kisin d k lvan qızıl xallı balıqların yeti dirilm sinin t kili v inki afı	Ekologiya v T bii S rv tl r Nazirliyi	2009-2015
5.3.16.	Arıçılı mın inki af etdirilm si	Ekologiya v T bii S rv tl r Nazirliyi, K nd T s rrüfatı Nazirliyi, yerli icra hakimiyy ti v b l diyy orqanları	2008-2015

5.4. rzaq m hsulları istehsalının infrastruktur t minatının yax ıla dırılması t dbirl ri			
5.4.1.	Dövl t investisiyalarının aqrar bölm nin infrastruktur t minatının yax ıla dırılmasına, kommunal xidm tl rin h cminin v keyfiyy tinin yüks ldilm sin yön ldil n siyas tinin davam etdirilm si	qtisadi nki af Nazirliyi, Maliyy Nazirliyi v dig r aidiyy ti dövl t qurumları	2008-2015
5.4.2.	Ya ayı m nt q l rinin, k nd t s rrüfatı v rzaq istehsalı obyektl rinin etibarlı enerji t chizatı üçün mövcud yüks k- g rginlikli v paylayıcı elektrik b k l rinin b rpaası, geni l ndirilm si v yenid n qurulmasının t min edilm si	Dövl t Energetika Agentliyi	2008-2015
5.4.3.	Qaz t chizatının t l bata uy un t min edilm si	"Naxçıvanqaz" MMC	2008-2015
5.4.4.	K nd yerl rind içm li su t chizatı v kanalizasiya sisteml rinin yax ıla dırılması il ba lı layih l rin h yata keçirilm si	Dövl t Meliorasiya v Su T s rrüfatı Agentliyi	2008-2015
5.4.5.	Istilik t chizatının yax ıla dırılması il ba lı layih l rin hazırlanması v h yata keçirilm si	Dövl t h rsalma v Arxitektura Komit si, yerli icra hakimiyy ti v b l diyy orqanları	2008-2015
5.4.6.	Avtomobil yollarının, o cüml d n k ndl rarası v k nddaxili yolların yenid n qurulmasının davam etdirilm si	Nqliyyat Nazirliyi, yerli icra hakimiyy ti v b l diyy orqanları	2008-2015
5.4.7.	Bank v poçt xidm tl ri növl rinin v onların hat dair sinin geni l ndirilm si	Milli Bankın Naxçıvan MR dar si, Rabit v nformasiya Texnologiyaları Nazirliyi	2008-2015

5.4.8.	Kənd təsərrüfatı və rzaq istehsalı sahəsində informasiya-kommunikasiya sistemlərinin inkişafı və istifadə imkanlarının genişləndirilməsi	Rəhbərlik və informasiya Texnologiyaları Nazirliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi	2008-2015
5.4.9.	"Elektron ticarət" in yaradılması istiqamətində işlərin intensivləşdirilməsi	İqtisadi inkişaf Nazirliyi, Rəhbərlik və informasiya Texnologiyaları Nazirliyi	2008-2015
5.5. Meliorasiya və su təsərrüfatının inkişaf etdirilməsi tədbirləri			
5.5.1.	Su ehtiyatlarının idarə olunmasının təkmilləşdirilməsi, onların səmərəli istifadə edilməsi	Dövlət Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Agentliyi, İqtisadi inkişaf Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi	2009-2015
5.5.2.	Meliorasiya və irriqasiya sistemlərinin iqlim rejimlərinə yaxşılaşdırılması və potensialının gücləndirilməsi	Dövlət Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Agentliyi, Maliyyə Nazirliyi, İqtisadi inkişaf Nazirliyi	2008-2015
5.5.3.	Suvarma və kollektor-drenaj bəndlərinin bərpası, yenidən qurulması və tikintisi	Dövlət Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Agentliyi, İqtisadi inkişaf Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsi	2008-2015
5.5.4.	Çaylarda sel və dağqınlara qarşı mübarizə tədbirlərinin davam etdirilməsi	Dövlət Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Agentliyi, Fövqəladə Hallar Nazirliyi, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi, İqtisadi inkişaf Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi	2008-2015
5.5.5.	Qı otlaqlarının su təchizatı sistemlərinin bərpası və yenidən qurulması	Dövlət Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Agentliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Ekologiya və Təbii	2009-2015

		S r v t l r Nazirliyi, q t i s a d i n k i a f Nazirliyi, M a l i y y Nazirliyi	
5.5.6.	S u v a r ı l a n t o r p a q s a h l r i n i n g e n i l n d i r i l m i s i v t o r p a q l a r ı n s u t m i n a t ı n ı n y a x ı l a d ı r ı l m a s ı u  u n s u a n b a r l a r ı n ı n v s u v a r m a k a n a l l a r ı n ı n t i k i n t i s i	D  v l t M e l i o r a s i y a v S u T s r r u f a t ı A g e n t l i y i, q t i s a d i n k i a f N a z i r l i y i, M a l i y y N a z i r l i y i, D  v l t T o r p a q v X r i t  k m K o m i t s i	2008-2015
5.5.7.	S u v a r m a d a s u y a  n a t e d i c i t e x n i k a v t e x n o l o g i y a l a r ı n t t b i q i n i n g e n i l n d i r i l m i s i	K n d T s r r u f a t ı N a z i r l i y i, D  v l t M e l i o r a s i y a v S u T s r r u f a t ı A g e n t l i y i, q t i s a d i n k i a f N a z i r l i y i, M a l i y y N a z i r l i y i	2010-2015
5.5.8.	C h r ı  a y u z r i n d t u t u m u 30 m i l y o n k u b m e t r o l a n  a l x a n  a l a s u a n b a r ı n ı n t i k i n t i s i	D  v l t M e l i o r a s i y a v S u T s r r u f a t ı A g e n t l i y i, q t i s a d i n k i a f N a z i r l i y i, M a l i y y N a z i r l i y i	2009-2015
5.5.9.	A r p a  a y s a v s o l s a h i l k a n a l ı n ı n, B n n i y a r s u a n b a r ı n ı n s u g t i r i c i k a n a l ı n ı n v Q a r a  u q k a n a l ı n ı n s a s l ı t m i r i	D  v l t M e l i o r a s i y a v S u T s r r u f a t ı A g e n t l i y i, q t i s a d i n k i a f N a z i r l i y i, M a l i y y N a z i r l i y i	2009-2015
5.5.10.	a h t a x t ı k n d i n d y e n i n a s o s s t a n s i y a s ı n ı n t i k i n t i s i, X o k v a h t a x t ı k n d l r i n i n s a h l r i n s u v e r i l m i s i u  u n s u x t t i n i n  k i l m i s i	D  v l t M e l i o r a s i y a v S u T s r r u f a t ı A g e n t l i y i, q t i s a d i n k i a f N a z i r l i y i, M a l i y y N a z i r l i y i	2010-2011
5.5.11.	H m z l i 1 v 2 n a s o s s t a n s i y a l a r ı n ı n b r p a o l u n m a s ı	D  v l t M e l i o r a s i y a v S u T s r r u f a t ı A g e n t l i y i, q t i s a d i n k i a f N a z i r l i y i, M a l i y y N a z i r l i y i	2008-2009
5.5.12.	C u l f a d  z  n d 600 h e k t a r s a h y s u v e r i l m i s i u  u n A r a z  a y ı n d a y e n i n a s o s s t a n s i y a n ı n t i k i n t i s i v s u x t t i n i n  k i l m i s i,	D  v l t M e l i o r a s i y a v S u T s r r u f a t ı A g e n t l i y i, q t i s a d i n k i a f N a z i r l i y i, M a l i y y N a z i r l i y i	2009-2011

	Nehr m k ndinin suvarma suyunun yax ıla dırılması m qş dil Araz - 1 v 2 nasos stansiyalarının v t ziyqli boru x tl rinin yenid n qurulması		
5.5.13.	Yeni panton (üz n nasos stansiyası) tikm kl K ng rli rayonunun Böyükdüz k ndinin razil rinin suvarma suyu il t min edilm si	Dövl t Meliorasiya v Su T s rrüfatı Agentliyi, qtisadi nki af Nazirliyi, Maliyy Nazirliyi	2009-2010
5.5.14.	Muxtar respublikada 3480 hektar sah d yeraltı mexaniki suvarma b k l rinin b rpsası	Dövl t Meliorasiya v Su T s rrüfatı Agentliyi, qtisadi nki af Nazirliyi, Maliyy Nazirliyi	2009-2015
5.5.15.	Rayonlarda su t chizatının yax ıla dırılması m qş dil 86 d d subartezian quyusunun qazılması v mövcud quyuların b rpsası	Dövl t Meliorasiya v Su T s rrüfatı Agentliyi, qtisadi nki af Nazirliyi, Maliyy Nazirliyi, Ekologiya v T bii S rv tl r Nazirliyi, K nd T s rrüfatı Nazirliyi	2009-2015
5.6. Baytarlıq xidm tinin s m r liliyinin artırılması t dbirl ri			
5.6.1.	K nd t s rrüfatı heyvanlarının identifikasiya v qeydiyyatı il ba lı t dbirl rin h yata keçirilm si	Dövl t Baytarlıq Xidm ti	2008-2015
5.6.2.	Öz l baytarlıq xidm tinin inki af etdirilm sin yön ldilmi t dbirl rin h yata keçirilm si	Dövl t Baytarlıq Xidm ti, yerli icra hakimiyy ti v b l diyy orqanları	2008-2015
5.6.3.	Baytarlıq-sanitariya obyekt- l rinin modernl dirilm sinin t min edilm si	Dövl t Baytarlıq Xidm ti, qtisadi nki af Nazirliyi, Maliyy Nazirliyi	2008-2010
5.6.4.	Baytarlıq laboratoriyalarının maddi-texniki bazasının	Dövl t Baytarlıq Xidm ti, qtisadi nki af Nazirliyi,	2009

	möhkm lndirilm si	Maliyy Nazirliyi	
5.6.5.	Müasir t l bl r cavab ver n baytarlıq m nt q l rinin yaradılması v onların avadanlıqlarla t min edilm si	Dövl t Baytarlıq Xidm ti, qtisadi nki af Nazirliyi, Maliyy Nazirliyi	2009-2015
5.6.6.	Transsrh d v xüsusi t hlük li heyvan x st likl rinin profilaktikasına yön ldilmis rh dyanı baytarlıq n zar ti t dbirl rinin gücl ndirilm si	Dövl t Baytarlıq Xidm ti	2008-2015
5.6.7.	Heyvanların t hlük li x st likl rd n qorunması v epizootiya leyhin mübariz t dbirl rinin gücl ndirilm si	Dövl t Baytarlıq Xidm ti	2009-2015
5.6.8.	ri ya ayı m nt q l rind öz l saslarla sanitariya normalarına uy un heyvan k simi meydançalarının (sallaqxanaların) tikintisinin d st kl nm si	Dövl t Baytarlıq Xidm ti, S hiyy Nazirliyi, yerli icra hakimiyy ti v b l diyy orqanları	2008-2015
5.7. Dövl t fitosanitar n zar tinin s m r liliyinin artırılması t dbirl ri			
5.7.1.	Bitki mühafiz si v karantini üzr ölk v regional h miyy tli texnoloji reqlament t dbirl rinin v proqramların h yata keçirilm si	K nd T s rrüfatı Nazirliyi	2008-2015
5.7.2.	Öz l fitosanitar xidm tinin f aliyy tinin d st kl nm si	K nd T s rrüfatı Nazirliyi	2008-2015
5.7.3.	Fitosanitar v ziyy ti ks etdir n informasiya-m sl h t sisteminin yaradılması	K nd T s rrüfatı Nazirliyi	2008-2015
5.7.4.	Fitosanitar n zar ti sah sind mobil s yyar avtolabora-	K nd T s rrüfatı Nazirliyi	2008-2015

	toriyalarla və digər texniki vasitələrlə təchizat tədbirlərinin görülməsi		
5.7.5.	nteqrirlənən və bioloji üsullarla mübarizə tədbirləri sisteminin yaradılması və tətbiqinin genişləndirilməsi	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Naxçıvan bölməsi	2008-2015
5.7.6.	Pestisidlərin dövrü sininin bütün mərhələlərində onların keyfiyyətinə və tətbiqin dövlət nəzarətinin gücləndirilməsi	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, qətiyyətli Nazirliyi, Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Agentliyi, Dövlət Gömrük Komitəsi	2008-2015
5.7.7.	Sərhəd-keçid və rayonlararası bitkilərin karantini məntəqələrinin maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, qətiyyətli Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi	2008-2010
5.7.8.	Nəzarət-Toksikologiya və Bitkilərin Karantin Ekspertizası laboratoriyalarının yaradılması və müasir avadanlıqlarla təmin olunması	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, qətiyyətli Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi	2008-2010
5.7.9.	Bitki mühafizə mərkəzlərinin maddi-texniki bazasının yaxşılaşdırılması	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi	2008-2015
5.8. rzaq məhsullarının təhlükəsizliyi və keyfiyyətinə nəzarətin gücləndirilməsi tədbirləri			
5.8.1.	Yeyinti məhsullarının təhlükəsizliyini və keyfiyyətinə nəzarət sahəsində paralelliyin aradan qaldırılması	qətiyyətli Nazirliyi, Səhiyyə Nazirliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Agentliyi	2008-2010
5.8.2.	Standartlar bazasını özündə cəmlədirən məlumat-xidmət	Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət	2008-2010

	m rk zinin yaradılması	Agentliyi, qtisadi nki af Nazirliyi, S hiyy Nazirliyi, K nd T s rrufatı Nazirliyi	
5.8.3.	Qida t hlük sizliyinin idar edilm si sisteml ri t tbiq olunan v sertifikatla dırılan mü ssis v t kilatların, el c d istehsal olunan m hsulların t viqinin aparılması	Standartla dırma, Metrologiya v Patent üzr Dövl t Agentliyi, qtisadi nki af Nazirliyi, S hiyy Nazirliyi, K nd T s rrufatı Nazirliyi	2008-2015
5.8.4.	Yeyinti m hsullarının keyfiyy tin v t hlük sizliyin n zar t üzr beyn lخالق standartlara uy un m rk zi qida laboratoriyasının yaradılması	qtisadi nki af Nazirliyi, Standartla dırma, Metrologiya v Patent üzr Dövl t Agentliyi	2008-2009
5.8.5.	Genetik modifikasiya olunmu orqanizml rin v onların tör m l rinin dövriyy sin n zar tin gücl ndirilm si	S hiyy Nazirliyi, K nd T s rrufatı Nazirliyi, Ekologiya v T bii S rv t l r Nazirliyi, Dövl t Gömrük Komit si, Standartla dırma, Metrologiya v Patent üzr Dövl t Agentliyi	2008-2015
5.8.6.	U aq qidalarının keyfiyy tin v t hlük sizliyin n zar tin gücl ndirilm si	qtisadi nki af Nazirliyi, S hiyy Nazirliyi, Standartla dırma, Metrologiya v Patent üzr Dövl t Agentliyi	2008-2015
5.8.7.	rzaq m hsullarının t hlük sizliyinin beyn lخالق t l bl r uy unla dırılması üçün sanitar-epidemioloji n zar t orqanlarının maddi-texniki bazasının gücl ndirilm si	S hiyy Nazirliyi, qtisadi nki af Nazirliyi, Maliyy Nazirliyi, Standartla dırma, Metrologiya v Patent üzr Dövl t Agentliyi	2008-2011
5.8.8.	Dövl t s rh dinin bütün buraxılı m nt q l rind	S hiyy Nazirliyi, Dövl t Gömrük Komit si	2008-2011

	sanitariya və karantin mühafizəsi üzrə tədbirlərin müasir tələblərə uyğunlaşdırılması		
5.8.9.	Gömrük laboratoriyasının formalaşdırılması	Dövlət Gömrük Komitəsi	2008-2010
5.8.10.	Yeyinti məhsullarının istehsalı, emalı, daşınması, saxlanması və satılması zamanı məhsulların keyfiyyəti ilə bağlı müvafiq qanunvericiliyin pozulması hallarına qarşı mübarizə tədbirlərinin gücləndirilməsi	İqtisadi Nazirliyi, Sənaye Nazirliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Agentliyi	2008-2015
5.9. Fövqəladə və zərərli hazırlıq və dövlət zərər ehtiyatının yaradılması tədbirləri			
5.9.1.	Taxıl və digər sənədlər üzrə məhsulların dövlət ehtiyatının yaradılması və idarə olunması	Fövqəladə Hallar Nazirliyi, İqtisadi Nazirliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi	2008-2010
5.9.2.	Mövcud elevatorların və taxıl anbarlarının reyestrinin tərtib edilməsi	Fövqəladə Hallar Nazirliyi, İqtisadi Nazirliyi	2008-2009
5.9.3.	Muxtar respublikanın mövcud və perspektiv tələblərinə uyğunlaşdırılmaqla, yeni elevatorların və taxıl anbarlarının tikilməsi planının hazırlanması və həyata keçirilməsi	Fövqəladə Hallar Nazirliyi, İqtisadi Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi	2008-2010
5.9.4.	Dövlət büdcəsinin tərtibi prosesində Taxıl Ehtiyat Fonduna tədarük olunacaq taxıl məhsullarının illik maliyyə tələbatının nəzərlənilməsi	Fövqəladə Hallar Nazirliyi, İqtisadi Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi	2008-2015
5.9.5.	Dövlət zərər ehtiyatlarının formalaşdırılması üçün ehtiyatların çeşid və həcmi müəyyənləşdirilməsi	Fövqəladə Hallar Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi, İqtisadi Nazirliyi	2008-2015
5.9.6.	Zərər ehtiyatları saxlanılan müəssisələrdə mövcud	Fövqəladə Hallar Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi, İqtisadi	2008-2015

	anbarların və digər mühəndis- texniki qurularının səsli təmiri və ya yeni anbar binalarının tikintisi	Eksploataşon Nazirliyi	
5.9.7.	Kənd təsərrüfatı və rzaq məhsullarının istehsalında, saxlanılmasında və ya mühafizə edilərinin təkmilləşdirilməsi	Fövqəladə Hallar Nazirliyi	2008-2015
5.10. Rzaq məhsulları istehsalına maliyyə dəstəyinin göstərilməsi tədbirləri			
5.10.1.	Kəndli təsərrüfatlarına və aqrar- sənaye müəssisələrinə kompleks maliyyə xidmətlərini göstərən universal özəl aqrar bank filiallarının yaradılması	Milli Bankın Naxçıvan MR darəsi, Maliyyə Nazirliyi, İqtisadi Eksploataşon Nazirliyi	2009-2010
5.10.2.	Sahibkarlığa Kömək Fondunun və digər təşkilatların vəsaitləri hesabına sahibkarlara, o cümlədən kənd təsərrüfatı və rzaq məhsullarının istehsalı ilə müəllə olan şəxslərə güvənli kreditlər verilməsi siyasətinin davam etdirilməsi	İqtisadi Eksploataşon Nazirliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi	2008-2015
5.10.3.	Banklar tərəfindən mikrokreditlər verilməsinin dəstəklənməsi	Milli Bankın Naxçıvan MR darəsi	2008-2015
5.10.4.	Sırtalanmasına maliyyə yardımı göstərilən kənd təsərrüfatı mələkının və sırtorta hadisələrinin növlərinin siyahısının hazırlanmasında iştirak etməklə	Maliyyə Nazirliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi	2009-2010
5.10.5.	Xarici ölkələrin kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı sahəsində	Maliyyə Nazirliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi	2009-2011

	istifadə etdikləri mürtəqqi sı ortatcrüb sinin t tbiqi		
5.10.6.	Taxıl istehsalçılarına maliyyə stimulları mexanizminin t kmill dirilməsi	qtişadi nki af Nazirliyi, K nd T s rrüfatı Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi	2008-2010
5.10.7.	K nd t s rrüfatı m hsulları istehsalçılarına mineral gübr nin güz tli rtl rl verilməsi qaydalarının t kmill dirilməsi	K nd T s rrüfatı Nazirliyi	2009-2010
5.10.8.	Yanacaq v motor ya larına gör dövl t büdcəsi hesabına yardımın davam etdirilməsi	K nd T s rrüfatı Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi, qtişadi nki af Nazirliyi	2008-2015
5.11. Sahibkarlıq f aliyyətinin d st kl nm si t dbirləri			
5.11.1.	Muxtar respublikada biznes mühitinin yax ıla dırılması il ba lı t dbirl rin davam etdirilməsi	qtişadi nki af Nazirliyi v dig r dövl t qurumları	2008-2015
5.11.2.	Xüsusi iqtisadi zonaların, s naye h rcikl rinin, biznes- inkubatorların yaradılması il ba lı t dbirl rin davam etdirilməsi	qtişadi nki af Nazirliyi	2008-2015
5.11.3.	rzaq m hsullarının istehsalında, k nd t s rrüfatında sahibkarlı ın inki afı v r qab tin qorunması il ba lı t dbirl rin h yata keçirilməsi	qtişadi nki af Nazirliyi	2008-2015
5.11.4.	Keyfiyyə tli rzaq m hsulları üzr bazara giri -çığı mane l rinin aradan qaldırılması	qtişadi nki af Nazirliyi	2008-2015
5.11.5.	Daxili istehsalda sa lam r qab t mühitinin yaradılması	qtişadi nki af Nazirliyi	2008-2015
5.11.6.	rzaq m hsullarının satı ı zamanı yalan reklam hallarının qar ısının alınması	qtişadi nki af Nazirliyi	2008-2015

5.11.7.	rzaq m hsullarının mt ni anlarının saxtala dırılması hallarının aradan qaldırılması m qş dil monitoringl rin t kil edilm si	qtisadi nki af Nazirliyi, Standartla dırma, Metrologiya v Patent üzr Dövl t Agentliyi	2008-2015
5.11.8.	rzaq m hsulları bazarında inhisarçı subyektl rin sui-istifad hallarının qar ısının alınması v aradan qaldırılması il ba lı t dbirl rin görülm si	qtisadi nki af Nazirliyi	2008-2015
5.11.9.	sas k nd t s rrüfatı m hsullarının qiym tli ri, idxalı, topdan v p rak nd satı bazarları bar d v dig r z ruri m lumatları münt z m olaraq k nd t s rrüfatı istehsalçılara çatdıracaq informasiya sisteminin yaradılması	K nd T s rrüfatı Nazirliyi, Rabit v nformasiya Texnologiyaları Nazirliyi	2009-2010
5.11.10.	K nd t s rrüfatı v rzaq istehsalı sah sind f aliyy t göst r n i adamları üçün m sl h t- informasiya, pe hazırlı ı v dig r növ xidm tli ri h yata keçir n biznes t dris m rk zli ri b k sinin geni l ndirilm si v i inin s m r li kild qurulması	qtisadi nki af Nazirliyi, K nd T s rrüfatı Nazirliyi	2008-2015
5.11.11.	"Naxçıvan Aqrolizing" ASC-nin rayon aqroservis b k l rinin maddi-texniki bazasının möhk ml ndirilm si, texnoloji avadanlıqların, emal x tli rinin, istixanaların lizing yolu il satı ı	K nd T s rrüfatı Nazirliyi, qtisadi nki af Nazirliyi, "Naxçıvan Aqrolizing" ASC	2008-2015
5.11.12.	Mövcud mü ssis l rd k nd t s rrüfatı texnikasının istehsalının v t mirinin t kili	qtisadi nki af Nazirliyi	2008-2015

	il ba lı t dbirl rin h yata keçirilm si, bu sah d yeni mü ssis l rin yaradılmasının d st kl nm si		
5.11.13.	Oz l aqroservis mü ssis l rinin yaradılmasının d st kl nm si	K nd T s n'üfatı Nazirliyi, qtisadi nki af Nazirliyi	2008-2015
5.11.14.	U aq qidası istehsal ed n mü ssis l rin yaradılmasının d st kl nm si	qtisadi nki af Nazirliyi, S hiyy Nazirliyi, Standartla dırma, Metrologiya v Patent üzr Dövl t Agentliyi	2008-2015
5.11.15.	rzaq m hsullarının satı t darük bazalarının v satı m rk zl rinin, anbarların, soyuducu kameraların, qabla dırma mü ssis l rinin yaradılmasının d st kl nm si	qtisadi nki af Nazirliyi, K nd T s rrüfatı Nazirliyi, yerli icra hakimiyy ti v b l diyy orqanları	2008-2015
5.12. Aqrar sah nin elmi t minatının yax ıla dırılması v kadr potensialının yüks ldilm si t dbirl ri			
5.12.1.	K nd T s rrüfatı Nazirliyi n zdind elmi t dqıqat mü ssis l rinin sas elmi ara dırmaların istiqam tl rinin mü yy n edilm si	K nd T s rrüfatı Nazirliyi, qtisadi nki af Nazirliyi	2008-2009
5.12.2.	Elmi t dqıqat mü ssis l rinin modernl dirilm si, maddi-texniki bazalarının möhk ml ndirilm si	K nd T s rrüfatı Nazirliyi, Maliyy Nazirliyi, qtisadi nki af Nazirliyi	2009-2010
5.12.3.	Torpaqların münbitliyinin yax ı- la dırılması, oran, orak t v eroziyaya u ramı torpaqların kin dövriyy sin qaytarılmasının elmi saslarının hazırlanması v t tbiqi	K nd T s rrüfatı Nazirliyi, Az rbaycan Milli Elml r Akademiyasının Naxçıvan bölm si, Dövl t Meliorasiya v Su T s rrüfatı Agentliyi	2009-2015

5.12.4.	Suvarma suyunun idar olunması, suya q na tedici texnika v texnologiyaların i l nm si v t tbiqi	Dövl t Meliorasiya v Su T s rrüfatı Agentliyi, K nd T s rrüfatı Nazirliyi	2009-2015
5.12.5.	Biomüxt lifliyin qorunması, saxlanması v istifad si, milli genetik bankın z nginl dirilm si	Az rbaycan Milli Elml r Akademiyasının Naxçıvan bölm si, K nd T s rrüfatı Nazirliyi, Ekologiya v T bii S rv tl r Nazirliyi	2009-2015
5.12.6.	Xarici mühitin lveri siz amill rin , x st lik v z r rvericil r qar ı davamlı, yeni yüks k m hsuldar bitki sortlarının v heyvan cinsl rinin yaradılması	K nd T s rrüfatı Nazirliyi, Az rbaycan Milli Elml r Akademiyasının Naxçıvan bölm si, Dövl t Baytarlıq Xidm ti	2009-2015
5.12.7.	Bitkil rin x st lik, z r rverici v alaq otlarından s m r li mühafiz si sah sind inteqrir bitki mühafiz si sisteminin elmi saslarının hazırlanması v t tbiqi	K nd T s rrüfatı Nazirliyi, Az rbaycan Milli Elml r Akademiyasının Naxçıvan bölm si	2009-2015
5.12.8.	rzaq m hsullarının mikrobioloji t sir davamlılıq müdd tinin artırılması üsullarının hazırlanması v t tbiqi	Az rbaycan Milli Elml r Akademiyasının Naxçıvan bölm si, K nd T s rrüfatı Nazirliyi	2008-2015
5.12.9.	Elmin müasir sah l rinin, xüsusil biotexnologiyanın, gen müh ndisliyinin v s. inki af etdirilm si, bu sah d elmi kadrların hazırlanması	K nd T s rrüfatı Nazirliyi, Az rbaycan Milli Elml r Akademiyasının Naxçıvan bölm si	2009-2015
5.12.10.	rzaq m hsullarının keyfiyy tinin v t hlük sizliyinin öyr nilm si, qidalanmanın elmi prinsipl rinin	S hiyy Nazirliyi, İqtisadi nki af Nazirliyi	2008-2015

	t kmill dirilm si v inki af etdirilm si il ba lı elmi t dqiqt i l rinin geni l ndirilm si		
5.12.11.	Dövl t sort sınaq stansiyalarının i l rinin yeni rait uy un t kmill dirilm si	K nd T s rrüfatı Nazirliyi, qtisadi nki af Nazirliyi, Maliyy Nazirliyi	2009-2010
5.12.12.	Zoobaytarlıq müt x ssisl rinin ixtisaslarının artırılması kurslarınm t kili	K nd T s rrüfatı Nazirliyi, qtisadi nki af Nazirliyi, Maliyy Nazirliyi	2009
5.12.13.	Meliorasiya v su t s rrüfatı sah sinin layih v elmi t minatının gücl ndirilm si, kadr pe karlı mın artırılması	Dövl t Meliorasiya v Su T s rrüfatı Agentliyi, qtisadi nki af Nazirliyi, Maliyy Nazirliyi	2009-2015
5.12.14.	Fitosanitar t dbirl rin elmi saslarla h yata keçirilm sinin t min edilm si, bu m qsd l kadr hazırlı ı v ixtisasartırma il ba lı z ruri t dbirl rin görülm si	K nd T s rrüfatı Nazirliyi, Azərbaycan Milli Elml r Akademiyasının Naxçıvan bölm si	2008-2015
5.12.15.	Pe t hsili mü ssisl rinin bazasında müasir standartlar s viyy sind v yeni ixtisaslar üzr pe hazırlı ı m kt bl rinin yaradılması	T hsil Nazirliyi, K nd T s rrüfatı Nazirliyi	2008-2011